

Civil szervezetek partnerségének hatékonysága az innovációs ökoszisztémában

Összefoglalás: A tanulmány célja az innovációs ökoszisztéma fogalmának mélyebb megértése és fejlődési lehetőségeinek feltárása, figyelembe véve a résztvevő felek kölcsönös együttműködésének szerepét. Az innováció jelentése és az ökoszisztéma közötti különbségek elemzése rávilágít arra, hogy a tudásalapú gazdaság jellemzői hogyan formálják az innovációs rendszereket. A Triple Helix és a Quadruple Helix modellek bemutatásával a kutatás részletezi a kormányzat, az ipar, az akadémia, valamint a civil társadalom közötti dinamikus kapcsolatokat. A civil szektor szerepét kiemelve a tanulmány arra mutat rá, hogy az önkéntesség és az aktív társadalmi részvétel elengedhetetlen a hatékony innovációs ökoszisztémák kialakításához. A társadalmi innováció és a szociális vállalkozás kapcsolata révén a civil szervezetek nemcsak az innovációk kommunikációjában, hanem azok társadalmi elfogadottságának növelésében is kulcsszerepet játszanak. A kutatás végkövetkeztetése, hogy a fenntarthatóság érdekében a civil szervezetek aktív bevonása segíti elő az innovációs eredmények széleskörű elterjedését és a társadalmi problémák kezelését. A tanulmány hozzájárul a tudományos diskurzushoz és gyakorlati javaslatokat fogalmaz meg a civil szervezetek innovációs ökoszisztémában betöltött hatékonyságának a partnerség szemszögéből történő értékelésére.

Kulcsszavak: Innovációs ökoszisztéma, társadalmi innováció, szociális vállalkozás, EFQM, partnerség.

Abstract: The aim of the study is to gain a deeper understanding of the concept of the innovation ecosystem and to explore the possibilities of its development, taking into account the role of cooperation of the participating parties. Analysing the differences between the meaning of innovation and the ecosystem the research highlights how innovation systems are shaped by the characteristics of the knowledge-based economy shape.

* Széchenyi István Egyetem Regionális- és Gazdaságtudományi Doktori Iskola; Dunaiújvárosi Egyetem
E-mail: halmain@uniduna.hu

** Dunaiújvárosi Egyetem, Társadalomtudományi Intézet
E-mail: molnarmo@uniduna.hu

*** Széchenyi István Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Vezetéstudományi és Szervezeti Kommunikáció Tanszék
E-mail: kszm@sze.hu

[1] Tsujimoto, M.–Kajikawa, Y.–Tomita, J.–Matsumoto, Y. (2018): A review of the ecosystem concept – Towards coherent ecosystem design. *Technological Forecasting & Social Change*, 136., (17.), pp. 49–58.

[2] Adner, Ron–Kapoor, Rahul (2016): Innovation Ecosystems and the Pace of Substitution: Re-Examining Technology S-Curves. *Strategic Management Journal*, 37., pp. 625–648.

By presenting the Triple Helix and Quadruple Helix models, the research details the dynamic relationships between government, industry, academia, and civil society. Emphasizing the role of the civil sector, the study points out that volunteerism and active social participation are essential for the formation of effective innovation ecosystems. Through the connection between social innovation and social entrepreneurship, NGOs play a key role not only in the communication of innovations, but also in increasing their social acceptance. The conclusion of the research is that, for the sake of sustainability, the active involvement of civil organizations promotes the wide spread of innovation results and the management of social problems. The study contributes to the scientific discourse and formulates practical suggestions for evaluating the effectiveness of NGOs in the innovation ecosystem from the perspective of partnership.

Keywords: Innovation ecosystem, social innovation, social entrepreneurship, EFQM, partnership.

Bevezetés

Az innováció és az innovációs ökoszisztéma vizsgálatára számos kutatás készült, azonban egységes fogalmi keret még nem alakult ki a szakirodalomban. A Joseph Alois Schumpeter által megalkotott definíciójából kiindulva a kreatív ötletből származó, a szakmai fejlődést szolgáló innováció motivációs hátterét általában három irányból – piaci, technológiai és kapcsolatfejlődési – lehet megközelíteni. Jelen tanulmány a kapcsolatfejlődési indítatásokra összpontosít, feltételezve, hogy innováció csak egy kölcsönösen kommunikáló környezetben valósulhat meg, s a rendszer sikeressége a szereplők innovációs együttműködésein múlik.

Az ökoszisztéma olyan önszerveződő, vagy meghatározott céllal létrehozott, többretegű társadalmi hálózat, melynek résztvevői különböző jellemzőkkel, attitűddel, szervezeti és döntési rendszerrel, valamint adott esetben eltérő meggyőződéssel és célokkal bírnak, így például az állam, vagy a felsőoktatási intézmények és a vállalatok által kialakított rendszerben nem ugyanazzal a céllal vesznek részt a szereplők. [1, 2]

A különféle célokkal részt vállalók [2] által alkotott ökoszisztéma hatékonysága a szereplők döntéshozatali attitűdjének hasonlóságában rejlik. [1]

A tanulmány először a civil szervezetek innovációs ökoszisztémában betöltött szerepének a quadruple és quintuple helix [3] modelljén alapuló társadalmi/üzleti modellen keresztül a civil szervezeteket mint szociális vállalkozásokat mutatja be, hangsúlyozva az általuk fenntartott vagy kialakított partnerségek előnyeit. Ezt, valamint a magyarországi civil szektorról nyújtott áttekintő információkat követően a partnerségnek az innovációs ökoszisztémában történő szerepe kerül kifejtésre, majd bemutatjuk azt a keretrendszert, mely alkalmas lehet a partnerség szintjének, illetve annak stratégiai elemként történő tudatos alkalmazásának mérésére.

Szociális vállalkozás

Az ökoszisztéma szempontjából a társadalmi dimenziót két fő modell, a szociális vállalkozás és a társadalmi innováció modellje veszi figyelembe. A társadalmi innováció ösztönzésére szolgáló jellemzők Gallego–Chaves (2016), valamint Biggeri és társai (2017) szerint az alábbiak:

- különféle erőforrásokhoz való hozzáférés,
- a humán tőke,
- az intézmények közötti kapcsolatok,
- a politikai akarat,
- a közösségi összefogás,
- a társadalmi tőke magas szintje, valamint
- a megfelelő kereslet a termékek és szolgáltatások iránt.

Silva-Flores–Murillo [4] az ökoszisztéma fő elemeiként említi a társadalmi innovációt, az innovációs politikákat, struktúrákat, projekteket és a társadalmi innovációs folyamatokat akadályozó tényezőket.

A quadruple és quintuple helix [5] modelljére egyfajta keretrendszerként tekintve Carayannis–Grigoroudis–Stamati–Valvi Social Business Model Innovation [6] című tanulmányukban egy integrált keretrendszert mutatnak be, mely összekapcsolja és összeveti a társadalmi innovációt az üzleti modell innovációval, továbbá a társadalmi/üzleti innovációs modellt a quadruple/quintuple helix modellel. [7] A modell középpontjában a szociális vállalkozás található, a helix szereplői a kormányzat, az ipar (vállalatok), akadémia (felsőoktatási rendszer), valamint a civil társadalom.

[3] Carayannis, Elias G. (2001): *The Strategic Management of Technological Learning: Learning to Learn and Learning to Learn How-To-Learn As Drivers of Strategic Choice and Firm Performance in Global, Technology-Driven Markets*, Boca Raton: CRC Press.

[4] Silva-Flores, M. L.–Murillo, D. (2022): *Ecosystems of Innovation: Factors of Social Innovation and its Role in Public Policies*. *Innovation: The European Journal of Social Science Research*, 35., (4.), pp. 569–588. <https://doi.org/10.1080/013511610.2022.2069548>

[5] Carayannis, Elias G.–Campbell, D. F. J. (2012): *Mode 3 Knowledge Production in Quadruple Helix Innovation Systems*. New York: Springer.

[6] Carayannis, E., G.–Grigoroudis, E.–Stamati D.–Valvi, T. (2021): "Social Business Model Innovation: A Quadruple/ Quintuple Helix-Based Social Innovation Ecosystem," *In: IEEE Transactions on Engineering Management*. 68., (1.), 235–248.

[7] Halmai N.–Rajcsányi-Molnár M.–Konczosné Szombat-helyi M. (2023): A harmadik szektor szerepe az innováció-kommunikációban. *Civil Szemle*, 20., (7.), pp. 15–31.

[3] Carayannis, Elias G. (2001): *The Strategic Management of Technological Learning: Learning to Learn and Learning to Learn How-To-Learn As Drivers of Strategic Choice and Firm Performance in Global, Technology-Driven Markets*, Boca Raton: CRC Press.

[5] Carayannis, Elias G.–Campbell, D. F. J. (2012): *Mode 3 Knowledge Production in Quadruple Helix Innovation Systems*. New York: Springer.

[8] Balázs, L.–Rajcsányi-Molnár, M.–András, I.–Sitku, K. (2021): Social responsibility and community engagement at a Hungarian regional university. *Journal of Higher Education Theory and Practice*, 21., (1.), pp. 53–62.

[9] Hansson, J.–Bjork, F.–Lundborg, D.–Olofsson, L. E. (2014): *An ecosystem for social innovation in Sweden: A strategic research and innovation agenda*. Lund: Lund University.

Amint azt Carayannis–Campbell [5] hangsúlyozta, a szereplők közötti harmonikus és hatékony interakció és együttműködés intelligensebb és szinergikusabb szintézt eredményez.

A társadalmi/üzleti modell alapján az együttműködés előnyei:

– *Fokozott hatás*: A civil szervezetek és a szociális vállalkozók közötti együttműködés nagyobb hatást és hatékonyságot eredményezhet a társadalmi és környezeti kihívások kezelésében.

– *Fokozott fenntarthatóság*: Az együttműködés elősegítheti a szociális vállalkozási kezdeményezések hosszú távú fenntarthatóságát azáltal, hogy folyamatos támogatást és forrásokat biztosít.

– *Fokozott hírnév*: Az együttműködés javíthatja mind a civil szervezetek, mind a társadalmi vállalkozók hírnevét, ami növeli a hitelességet és az érdekelt felekkel szembeni bizalmat.

A quadruple/quintuple helix innovációs modellben a kormány, az ipar, az akadémia és a civil társadalom, valamint a társadalmi innovációs ökoszisztéma szívére képező társadalmi vállalkozás által alkotott keretrendszerben a dinamikus együttműködés [3], a közös innovációs célok és tudásátadás révén kialakított [8], a résztvevők egymás tevékenységét befolyásolhatják, interakcióba léphetnek, ami nemcsak gazdasági, hanem fenntartható növekedést is eredményezhet.

A társadalmi innováció révén új társadalmi kapcsolatok alakulhatnak ki, társadalmi és fenntarthatósági kihívások megválaszolhatók, a határon átnyúló kompetencia erősödhet, a hagyományos gátak ledönthetők a felsőoktatásban, valamint a résztvevő állami és magánszervezeteken belül és között, és mindez demokratizálja a termelést. [9]

Civil szervezetek Magyarországon

A Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia alapján a fenntarthatóságot biztosító felelősségi és döntéshozatali rendszernek a szubszidiaritás elvén kell alapulnia, melynek egyik szereplője a civil szféra. A keretstratégia számos ajánlást tartalmaz a civil szervezeteknek, amelyek hozzájárulnak az emberek és csoportok közötti társadalmi kohézió és bizalom erősítéséhez.

A civil szervezetek, egyházak és vallási közösségek egyre fontosabb szerepet játszanak a fenntarthatóság, a fenntartható fejlődés felé vezető folyamatban. [10]

A Központi Statisztikai Hivatal 2022-es elemzése alapján a Magyarországon működő nonprofit szervezetek száma 60 878 szervezet, és ezek több mint 87%-a klasszikus civil szervezet (magánalapítványok, egyesületek, szövetségek), a többi nonprofit vállalkozás (nonprofit gazdasági társaságok, köz- és vagyonkezelő alapítványok) és érdekképviselők (köztestületek, munkáltatói, munkavállalói és szakmai szervezetek).

A rendszerváltás óta egyre több civil szervezet alakult, eközben társadalmi és gazdasági szerepük fokozatosan erősödött, lehetővé téve számuk növekedését. A 2005 és 2022 közötti időszakban a 2009-ig megfigyelhető dinamikus növekedés természetes okokból – a kapacitások és a rendelkezésre álló hely miatt – lelassult, az ágazat telítődött. [11] A megszűnő és az újonnan megalakuló szervezetek száma közel azonos, évi 2–3 ezerre tehető.

A vizsgált időszakban a kulturális (16,3%), a sport (15,9%) és a szabadidős tevékenységek (14,7%) aránya a nonprofit szervezetek között 2020-ra a legnagyobb lett az ágazatban. Ez utóbbi két tevékenységi kategória között nagy az átfedés, így ezeket együttvéve az oktatás tekinthető a harmadik legnagyobb tevékenységi körnek (12,9%). [10]

A nonprofit szektor összes bevételeinek GDP-hez viszonyított aránya 2018-ban és 2019-ben is meghaladta az 5 százalékot, 2020-ban pedig közel 5,4 százalékot (2576 milliárd Ft). A vizsgált időszakban tehát a bevételek folyamatos növekedése volt jellemző mind a szektor egészére, mind a klasszikus szervezetekre. Az ágazat forrásainak egyharmadát biztosították a klasszikus formában működő civil szervezetek. [10]

A településfejlesztés, a gazdaságfejlesztés, a szociális ellátás és a környezetvédelem kategóriái szervezeteik létszámát tekintve nem emelkednek ki, de összbevételeik alapján kiemelkednek a többi tevékenységcsoport közül. A későbbiekben említett területek kulcsfontosságúak a civil szektor szereplőinek a fenntarthatóságban betöltött szerepe szempontjából. [10]

2020-ban a nonprofit szervezetek által a teljes munkaidőben történő foglalkoztatottak létszáma 128 ezer fő, az összes foglalkoztatottak száma 156 ezer fő. [10] Ez a létszám a nemzetgazdaságban foglalkoztatottak számának (4 644,6 ezer fő) 2,76%-át, a teljes foglalkoztatotti létszám a 3,36 %-át jelenti. [11]

„A klasszikus civil szervezetek humán erőforrása jelentősen eltér a nonprofit gazdasági társaságokétól és érdekképviselőikétől.

[10] Központi Statisztikai Hivatal (2022): *Fenntartható fejlődés indikátorai*. <https://ksh.hu/s/kiadvanyok/fenntarthato-fejlodes-indikatorai-2022/2-14-sdg-8>

[11] Központi Statisztikai Hivatal (2023): *Nonprofit szervezetek adatai éves bontásban*. https://www.ksh.hu/stadat_files/gsz/hu/gsz0012.html

[10] Központi Statisztikai Hivatal (2022): *Fenntartható fejlődés indikátorai*. <https://ksh.hu/s/kiadvanyok/fenntarthato-fejlodes-indikatorai-2022/2-14-sdg-8>

[11] Központi Statisztikai Hivatal (2023): *Nonprofit szervezetek adatai éves bontásban*. https://www.ksh.hu/stadat_files/gsz/hu/gsz0012.html

[12] Horváth K. G. (2021): Az innovációs ökoszisztéma folyamatok fejlesztésének lehetőségei Egy online innovációs fórum koncepciója. *Polgári Szemle*, 17., (1–3.), pp. 348–357. DOI: 10.24307/psz.2021.0725

[13] Oslo Manual (2005): *Guidelines for Collecting and Interpreting Innovation Data*.

Míg az utóbbi esetében a humán erőforrás több mint 90%-a fizetett munkaerő, és kis mértékben jellemző az önkéntesség, addig a civil szervezetek munkaerő-szükségletének 30%-át az önkéntesség biztosítja. Mindez azt is jelenti, hogy az alapítványok, egyesületek működéséhez, fenntarthatóságához elengedhetetlen ez a főként ide tartó „időadományozás” – a szintén fontos anyagi támogatás mellett.” [10] A civil szektorban az önkéntesek száma 2020-ban 311 ezer fő. [11]

A nonprofit szektor fenntarthatóságban betöltött hangsúlyát jelzi, hogy 2025-től életbe lépő második Keretstratégia tervezési folyamatában a Nemzeti Fenntartható Fejlődés Tanácsa több olyan civil szervezetet is bevont, amelyek jelentős eredményeket értek el a fenntarthatósági cél elérése terén (A második keretstratégia..., 2024).

A partnerség szerepe az innovációs ökoszisztémában

Az innovációs ökoszisztéma tehát egy komplex, akár alulról és felülről is megszervezhető, folyamatos együttműködést feltételező rendszer, amelyben a szereplők köre nem korlátozódik a szoros értelemben vett profitorientált, üzleti szereplőkre. Az innovációs ökoszisztémában a fent leírtak szerint tehát a résztvevők céljai is különbözőek; a szervezetrendszer működőképességét a döntéshozatalukban és szervezetükben vagy legalább a döntéshozatali attitűdjében azonos szereplők együttműködése, a nyílt kommunikáció és az interdiszciplinaritás tudja eredményezni. [12]

Az Oslo kézikönyv [13] négy olyan tényezőt azonosít, amelyek befolyásolják az innovációs folyamat hatékonyságát, és amelyeknek meg kell felelniük a szakpolitikai beavatkozások egyes területeinek:

- *Keretfeltételek*: A makrogazdasági környezet, a fiskális rendszer és a finanszírozáshoz való hozzáférés olyan kulcsfontosságú feltétel, amely jelentősen befolyásolja az innovációban résztvevő szervezet tevékenységét és innovációs törekvéseit.
- *Tudományos és technológiai intézmények*: A tudományos és technológiai intézmények hatékonysága nélkülözhetetlen elem a tudás felhalmozása, a tudásmegosztás szempontjából.
- *Transzfer mechanizmus*: Az átviteli mechanizmusok létfontosságú szerepet játszanak az innovációs rendszeren belüli különböző érdekelt felek közötti információ- és készségek cseréjének elősegítésében. Ez elengedhetetlen annak biztosításához, hogy az innovatív ötletek sikeresen kereskedelmi forgalomba kerüljenek, és hozzájáruljanak a gazdasági növekedéshez.

- *Vállalatspecifikus innovatív ösztönzők*: Az innovációs ökoszisztémát aktívan kell keresniük, azonosítaniuk és ki kell használniuk az innovációs lehetőségeket az innovációs folyamat megerősítése érdekében.

A civil szféra társadalmi részvétele két formában nyilvánul meg. Az egyik szerint a társadalom tagjai aktívan részt vesznek a közérdeket érintő folyamatok alakításában. A másik forma, Chanan [14] definíciója alapján, a partnerség, amely a közösségi szektor és más helyi szereplők közötti szoros együttműködést jelenti. A partnerség a társadalmi részvétel egyik olyan megvalósítható formája, amely magas fokú hatékonyságot nyújt. [15] A partnerségi kapcsolatok lehetővé teszik, hogy a világ különböző társadalmi és gazdasági szereplői közvetlenül vagy közvetve kapcsolatban álljanak egymással.

A civil szervezetek létfontosságú szerepet játszanak a fenntartható fejlődési célok elérésére törekvő társadalmi vállalkozói kezdeményezések támogatásában. Partnerség, kapacitásépítés, hálózatépítés, finanszírozáshoz való hozzáférés, valamint nyomon követési és értékelési szolgáltatások biztosításával a civil szervezetek segíthetnek a szociális vállalkozóknak hatékony megoldások kidolgozásában a társadalmi és környezeti kihívások kezelésére.

Ha azt az alapfelvetést nézzük, hogy minden szereplő az általa képviselt viszonyok révén egy adott rendszer része, és a rendszerek jövője attól függ, hogy a szereplők milyen módszerekkel és mértékben tudnak együttműködni [15], akkor egy innovációs ökoszisztéma hatékonyságát és fenntarthatóságát is a résztvevők közötti együttműködés szintje határozza meg.

A társadalmi/üzleti modell alapján a civil szervezetek által betöltött szerep és a partnerségi viszony kialakításának előnye, hogy a civil szervezetek és szociális vállalkozások nagyobb hatást tudnak gyakorolni a társadalmi és környezeti kihívásokra adott társadalmi válaszokra. Az együttműködés javíthatja a civil szféra elismerését, amely megalapozza a modell többi szereplőinek bizalmát.

A már kifejlesztett innováció sikeréhez a civil szereplők az innovációs folyamatban résztvevő partnerként a társadalmatisítási, kommunikációs tevékenységeik által tudnak jelentősen hozzájárulni. A tanulmányban bemutatott innováció-kommunikációs kritériumok teljesítésével a civil szervezetek egyedi módon, a közvetlen környezetben lévő célcsoportot tudják közvetlenül megszólítani. A tudatos kommunikáció egy-egy innovációs ötletnek rövidtávon a sikerességét, hosszú távon pedig a fenntarthatóságát eredményezheti, ily módon szolgálva az innovációs ökoszisztéma hatékonyságát.

[14] Chanan, G. (1997): *Active Citizenship and Community Involvement: Getting to the Roots*. Discussion Paper. *European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions*. Dublin.

[15] Reisinger A. (2010): *Civil szervezetek és a civil elit szerepe a társadalmi folyamatokban*. *Tér és Társadalom*. 24., pp. 107–119.

[16] *EFQM-modell*
2020 (2019):
Elérhetőség: [https://
efqm.org/the-efqm-
model](https://efqm.org/the-efqm-model).

EFQM alkalmazása a partnerségi stratégiában

Az EFQM-Modell, egy nemzetközileg elismert keretrendszer, segíti a szervezeteket a változások kezelésében és a teljesítmény javításában. Az évek során több fejlesztési cikluson keresztül finomították, hogy megőrizze relevanciáját, és továbbra is a hosszú távú, fenntartható jövő felé irányítsa a szervezeteket. [16]

Az EFQM-modell stratégiai fókusz, valamint az, hogy az értékelés során a működési teljesítményre és eredményekre helyezi a hangsúlyt, kiváló keretet alkot annak felmérésére, értékelésére, hogy egy szervezet jövőbeni céljaihoz mennyire illeszkednek a jelenleg gyakorolt módszerek és a kihívásokra adott válaszok. A modell három alapvető kérdés megválaszolásának egyszerű, de hatékony elve köré épül fel:

1. „Miért” létezik ez a szervezet? Milyen célt valósít meg? Miért ez a konkrét stratégia? (Iránymutatás).
2. „Hogyan” kívánja megvalósítani Célját és Stratégiáját? (Megvalósítás).
3. „Mit” ért el eddig? „Mit” szándékozik elérni holnap? (Eredmények). [16]

Az EFQM-Modell abban segíti a szervezetet, hogy sikereket érjen el azáltal, hogy tudja, hol tart a céljai elérésének, a fenntartható értékek létrehozásának útján. Az értékelési módszer rávilágít a hiányosságokra és a lehetséges megoldásokra, illetve megerősíti azokat a gyakorlatokat, amelyek elősegítik a szervezet fejlődését, teljesítményének javítását.

A keretrendszer fő egységei, az Iránymutatás–Megvalósítás–Eredmények azt mutatják meg, hogy milyen szempontok alapján kell/lehet értékelni a szervezet előrehaladását a Kiválóság felé vezető úton. Minden kritériumnak több alkritériuma van, amelyek segítenek az átfogó követelmények részletesebb kidolgozásában. A részkritériumok sok olyan kérdést vetnek fel, amelyeket az önértékelés során javasolt figyelembe venni. Végül minden részkritérium alatt további listák (elgondolkodtató, iránymutató menüpontok, alpontok) találhatók. Alkalmazásuk nem kötelező, és maguk a listák sem teljesek, illetve nem szükséges minden listaelemet bevonni az értékelésbe. Szerepük az, hogy további példákkal illusztrálják az alkritérium jelentését, milyen jellemző szempontokra kell összpontosítani az alkritériumok esetében.

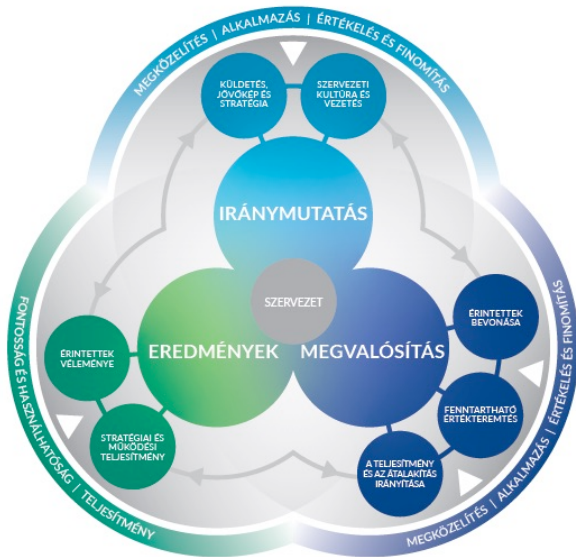
Az EFQM-modell és továbbfejlesztett változatai kiválóan alkalmasak projektek értékelésére is. Ebben az értelemben az EFQM alkalmas arra, hogy az (ön)értékelés eredményei alapján meghatározhatóak legyenek azok a lépések, amelyek egy civil szervezet vagy társadalmi vállalkozás partnerségének kialakításához szükségesek.

A projekt ebben az értelmezésben a fenntarthatóság érdekében működő társadalmi vállalkozás partnerségének kialakítása, a társadalmi vállalkozás ökoszisztémában betöltött szerepének tudatosítása, a partnerség sikeréhez szükséges stratégia kidolgozása és megvalósítása. Az értékelés során a részszeponctok kiválasztása során a fő szeponct a partnerségek és az érintettek bevonása.

Az értékelés az EFQM három fő kategóriája köré épül fel: Iránymutatás, Megvalósítás és Eredmények. Minden kategória meghatározott szeponctokból áll, amelyeket az EFQM-modell határoz meg. A modell minden kategóriához 4–5 szeponctot vázol fel, valamint az értékeléshez kapcsolódó kérdéseket. Az EFQM irányelvei [16] szerint nem szükséges minden kérdést feltenni, mivel azok az értékelés konkrét igényeihez szabhatók. Ennek megfelelően a partnerséggel kapcsolatos kérdések különösen hangsúlyosak az értékelés előkészítése során.

Az EFQM-modell bemutatása az 1. ábrán látható.

1. ábra. EFQM-modell 2020

Forrás: [16]

[16] EFQM-modell 2020 (2019):
Elérhetőség: <https://efqm.org/the-efqm-model>.

[17] Wierzbic, A.–Martusewicz, J. (2019): The Evolution of the EFQM Model in the Context of Contemporary Challenges for Organizations. In: K. S. Soliman (Ed.): Vision 2025: Education Excellence and Management of Innovations through Sustainable Economic Competitive Advantage. *Proceedings of the 34th International Business Information Management Association Conference (IBIMA)*. pp. 11200–11209. International Business Information Management Association.

[18] Chomiak-Orsa, I.–Martusewicz, J. (2023): Creating good practice in effective sustainability management by implementing the EFQM model. *Procedia Computer Science*, 225., pp. 3517–3526.

Az EFQM-modell közvetlen hivatkozásokat tartalmaz az Egyesült Nemzetek Szervezetének (továbbiakban: ENSZ) által 2015-ben kidolgozott Fenntartható Fejlődési Célokra (Sustainable Development Goals – SDG). [17] A 17 fenntartható fejlődési cél 169 további célkitűzést tartalmaz, melyek az egész világra kiterjedően tűzik ki célul az egyenlőtlenség és szegénység minden formájának megszüntetését, az éghajlatváltozások normalizálását. A modellben a környezeti és fenntarthatósági kérdések a minőségmenedzsment alapvető pillérei. [18]

Az ökoszisztéma fogalma az érintettek meghatározása, az érintettekhez való kapcsolódás viszonyának értékelése, a partnerség kialakításában releváns elemek vonatkozásában jelenik meg.

Összegzés

A harmadik szektor kulcsfontosságú szereplőként jelenik meg az innovációs ökoszisztéma quadruple és quintuple helix modelljében. Az innovációs ökoszisztémában a résztvevők különböző célok mentén tevékenykednek, és a civil szereplők gyakran nehezen aktiválhatóak. Az érdekeltté tétel szempontjából elengedhetetlen, hogy meghatározzuk azokat a tényezőket, amelyek döntő szerepet játszanak a kiválasztás során, mivel a bevonás módja később is befolyásolja a civil szféra innovációs ökoszisztémában betöltött szerepét.

Ha az önkéntességet a harmadik szektor eredményes részvételének kulcselemének tekintjük, akkor valószínűsíthető, hogy az innovációs ökoszisztémákban azok a civil szereplők aktívan részt vesznek, akik az innovációval, valamint az innovációs szolgáltatásokkal vagy termékekkel közvetlenül vagy közvetetten érintettek és érdekelték azok létrehozásában és fejlesztésében.

A civil szereplők tevékenysége és az innovációs folyamatok közötti kapcsolat kölcsönös hatásmechanizmusokra épül, ami a helix-elmélet sajátossága. A civil szféra által azonosított társadalmi vagy környezeti problémák generálják az innovációs tartalmat, míg az innovációk megalkotását követően a civil szereplők hatékonyan részt vehetnek az újdonságok kommunikációjában, így hozzájárulva az innováció eredményességéhez. A quadruple/quintuple helix-modell és a társadalmi innováció ötvözésével olyan keretrendszer jön létre, amelyben a civil szféra kiterjedtebb környezetet képvisel, és új ötletek, valamint megoldások keresésére összpontosít az aktuális társadalmi és környezeti kihívások kezelésében.

A civil szervezetek helyi vagy regionális jellegüknél fogva a helyi problémákra koncentrálnak, így az innovációs ökoszisztémában betöltött szerepük is lokális hatású, amely a többi szereplő tevékenysége által kiterjeszthető egy adott innovációs ötlet általános társadalmi problémákra adott válaszára is.

Az EFQM-modell alkalmazása a partnerségi stratégiában segít a szervezeteknek céljaik elérésében, figyelembe véve a fenntartható fejlődési célokat. A modell keretein belül a szervezetek önértékelési folyamatokon keresztül azonosíthatják a fejlődési lehetőségeiket, és meghatározhatják a partnerség sikeréhez szükséges lépéseket. Az EFQM egy olyan rendszert kínál, ami segíti a szervezeteket abban, hogy fenntartható értékeket teremtsenek, fokozzák működésük hatékonyságát, és hozzájáruljanak a közös célok eléréséhez az innovációs ökoszisztémában.